

**De noxis ex remediis domesticis incongrue applicatis ... / auctor Caspar
Gottlieb Lindner.**

Contributors

Lindner, Caspar Gottlieb, 1709-
Hoffmann, Friedrich, 1660-1742.
Universität Halle-Wittenberg.

Publication/Creation

Halae Magdeburgicae : Literis Christiani Henckelii, [1729]

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/jparna57>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

Q. D. B. V.

DE

NOXIS

EX

REMEDIIIS DOME-
STICIS INCONGRVE
APPLICATIS

PRAESIDE

MAGNIFICO PRO-RECTORE

D. FRIDERICO HOFFMANNO

FACULT. MEDICAE SENIORE & h. t.

DECANO

A. D.

MARTII ANNI MDCCXXIX.

PRO DOCTORIS GRADU

RITE OBTINENDO

PUBLICE DISPUTABIT

AUCTOR

Caspar Gottlieb Lindner,

LIGNICENS. SILES.

HALAE MAGDEBURGICAE

LITERIS CHRISTIANI HENCKELII ACAD. TYP.

17
N. O. X. I. S.

REMEDIS DOME-
STICIS INCONGRUE
APPLICATIS

D. FR. J. P. POTTERIANO
FACULT. MEDICAE SENIOR & R. E.
DECANUS

PRO DOCTORIS GRADU
MITH. ORDINANDI
FACULT. MEDICAE SENIOR & R. E.

JOHANNES GOTTFRIED ZIMMERMANN
LITTE. MEDICINAE SENIOR & R. E.

LITTE. MEDICINAE SENIOR & R. E.

ILLVSTRISSIMO ATQVE EXCEL-
LENTISSIMO DOMINO,
D O M I N O
WENCESLAO
ADALBERTO,
S. R. I. COMITI
DE WÜR BEN ET FREVDENTHAL,
DOMINO IN POMBSDORFF &C.
SACRAE CAESAREAE MAIESTATIS CONSILIARIO
INTIMO ACTVALI ET CAMERARIO,
CAPITANEO DVCATVS LIGNICENSIS
E T EO PERTINENTIVM DISTRICTVVM,
DOMINO SVO GRATIOSISSIMO.

NEC NON

PERILLVSTRIBVS, GENEROSISSIMIS
AC SPLENDIDISSIMIS
REGII REGIMINIS
D O M I N I S
CONSILIARIIS

MAECENATIBVS ATQVE PATRONIS SVIS
SVBMISSO ANIMI CVLTV PROSEQVENDIS

D. D. D.

VIRIS
REVERENDISSIMIS,
ILLVSTRISSIMIS, PERILLVSTribVS,
GENEROSISSIMIS, PRAENOBILISSI-
MIS DOMINIS,
DOMINIS
STATIBVS
DVCA TVS LIGNICENSIS
EQVESTRIBVS
AC
CIVICIS,
DOMINIS SVIS GRATIOSISSIMIS,
SVMMOPERE COLENDIS
D. D. D.

VIRIS
PRAENOBILISSIMIS,
MAXIME STRENVIS, AMPLISSIMIS, DO-
CTISSIMIS PRVDENTISSIMISQVE
DOMINIS
CONSVLIBVS
ET
SENATORIBVS

INCLYTAE REIPVBLICAE LIGNICENSIS,
MAECENATIBVS SVIS
OMNI OBSEQVIO ET CVLTV VENERANDIS

D. D. D.

ILLVSTRISIME COMES,
VIRI PERILLVSTRES,
REVERENDISSIMI,
PRAENOBILISSIMI,

DOMINI, MAECENATES ET PATRONI OMNI
ANIMI SVBMISSIONE VENERANDI,

UT hyberno frigore exani-
mata germina, sine alma
DEI clementia & vivifici
solis calore, naturaliter vix
læta sua exporrigunt folia,
nec fruges pariunt maturas: ita musæ sine
iisdem divinis auxiliis & absque terre-
strum

strium siderum splendidis clementiæ radiis ac fulgenti influxu vix exoptatam attingunt metam. Quid ergo mirum est, si VESTRO jubare fulgentissimo meum incaluit pectus? ut sub VESTRA protectione primitiæ hæ meæ devotissima subjectione animam quasi & vitam acquirant. Simul hac occasione animum meum, quem debeo, devinctissimum VOBIS, ILLVSTRIS-
SIME, PERILLVSTRES, REVERENDISSIMI, PRÆNOBILISSIMI, DOMINI publice probare audeo, spe fretus, fore ut tenuitatem chartacei hujus muneris in tesseram meæ in vos æstimationis debiti oblati, potius ex animo inscribentis, quam ex rei ipsius pretio æstimetis & VESTRO Patrocinio sublevetis. Ceterum summum Numen suspiriis continuis flagito, ut vos publico bono natos in Reipublicæ emolumentum, Patriæ ornamentum, justitiæ

stitiæ administrationem & clientum, inter
quos & me gratiose respicite, solatium,
per innumeros annos sospites & incolu-
mes conservare velit, qui VESTRO Favori
ac Patrocinio debita, qua possum, reve-
rentia me commendo, semper futurus,

ILLVSTRISIME COMES,
VIRI PERILLVSTRES,
REVERENDISSIMI,
PRAENOBILISSIMI,
TANTORVM NOMINVM

Cultor æternum devinctissimus,

Caspar Gottlieb Lindner,

PRAEFATIO AD LECTOREM.

Edicinam incrementum suum maxima ex parte experimentis vulgaribus debere, nemo facile in dubium vocabit, qui historiae ipsius non sit ignarus. Neque ex simplici hac origine ars salutaris ignominiam quandam patitur, cum potius inde elucescat, statim ab initio illam securissimo fundamento, experientiae sc. fuisse superstructam, cui ratio dein eo facilius inniti possit. Affirmat hoc antiquus & solertissimus medicinae nostrae Pater *Hippocrates in libr. de Prædict.* ubi, *ne pigeat*, inquit, *a plebejis sciscitari, si quid ad curationem utile.* Ejusdemque sententiae fuisse *Galenum*, ex libro *de simplicium facultatibus* patet. Ipse enim plebejos & imperitos, piscatores aliosque infimae sortis homines consulere non erubuit. Confirmat hoc quoque *Wolffg. Gabelchoverus Obs. Med. Cent. VI. Curat. 21. in Schol. p. 63.* scribens:

bens: *anuum remedia non temere contemnenda sunt, veluti ab annu aliqua, aut agyrta, aut vespillone quodam, reperta; nam subinde ab istis hominibus quædam inveniuntur, quæ dein a medicis in artis operibus versantibus probantur propter utilitatem, quam ex eorum usu consequi experiuntur.* Equidem laudabilis hæc methodus, ex simplici experientia edoceri, superiori ætate non exiguam jacturam pati potuisset; cum orbis Medicus jactantia *Paracelsi* seductus, laboriosa tantum præparata chymica & arcana affectaret, simplicia vero & multum experta Galenica ad nauseam usque sperneret, aut neotericorum quorundam more, exotica, pretiosa & curiosa quæreretur, obliviscens rerum, quæ domi quotidie agebantur. Nascebatur inde ingens medicamentorum farrago meræ ignorantie filia. Verum cum nostris temporibus solertia tot eruditorum virorum matricem hanc confusionis practice destrueret, rudimenta illa venusta veri augmenti medicine erueret & quo pacto hæc recte in artis incrementum applicanda, solide monstraret, de novo ars nostra vigere incipiebat & præstantissimum usum ex simplicissimis etiam remediis debite exhibitis experiebatur. Optandum quidem, ut methodus hæc curandi per simplicia & domestica, inter medicos rationales & prudentiores tantum vigeret, sed experientia docet, quod indifferenter ab omnibus fere, ignaris, audacibus, temerariis etiam, quotidie adhibeatur, quare non potest non aliter fieri, quam ut abusus & damnum fere præponderet usum exoptatissimum, cum nullum in natura detur remedium certo morbo dicatum, quod juvet & quod etiam non noceat, si perverse & indiscretim adhibea-

beatur. Et cum artis nostræ salutaris certe non infimum sit momentum, abusum medicamentorum probe scire, quod etiam *Hippocrat.* affirmat in *libr. de arte* §. 7. dicens: *Quæ profuerunt ob rectum usum profuerunt, quæ vero nocuerunt, ob id, quod non recte usurpata sunt, nocuerunt; nam non minus ea, quæ damno sunt, quam ea, quæ opem ferunt, testantur, quod ars sit medicina;* non incongruum duco, nocumenta quædam circa remedia hæc simplicia, tanquam documenta producere, & loco Dissertationis inauguralis Observationes quasdam *de noxis ex remediis domesticis incongrue applicatis* tradere. Quod cœptum, ut in emolumentum proximi cedat, divinam clementiam humillimis precibus rogo.

§. I.

ANtequam ad ipsas observationes progrediar, necessarium omnino duco exponere, quid per remedia domestica intellectum volo. Hæc sunt mihi præsidia domi usualia, simplicia, svasu communia, facile parabilia, a plebejis plurimum commendata, quibus medentes, aut experientia sufficienti edocti, aut figmentis, credulitate, superstitione, aut traditione anili seducti, morbos sine medico tollere tentant.

§. II.

Quod primum concernit, ubi ab experientia rationali edocti medentes subsidia hæc, in præservationem, aut curationem morborum, qui corpus humanum affligunt, adhibent, minime hîc erit sermo, ne actum agere videar, cum materia hæc hinc inde sufficienti eruditione agitata a celeberrimis viris, inter quos primum

pono *Magnificum Dnum Præsidentem in Diss. de præstantia remedium domesticorum.* Huic adjungo catalogum hanc materiam tractantium autorum, qui legi potest in *Excellent. Dn. Alberti Diss. de cura per domestica*, ubi §. vi. recensentur illi, qui ex instituto hac de re scripsere & qui aliqualem mentionem de usu ex remediis domesticis provenienti adjecerunt. His adhuc addo *D. Carls Medicinam & Apothecam pauperum.* Quæ singula scripta sufficienter probare possunt, quod usus horum remedium nunquam spernendus sit.

§. III.

Alterum vero, quod spectat, ubi medentis traditio vel superstitio imponit, disquisitioni brevi subjiciam & imprimis noxam, quæ ex horum remedium incongrua adhibitione provenit, quæque consistit in deterioratione morborum, ubi ex levi sæpius morbo gravis satis, pertinax & periculi plenus evadit affectus, & huic simplici & sæpe facilis curationis morbo præter spem associantur tanta symptomata, quæ damnum evidens, imo interdum mortem ipsam, corpori ægrotanti inferunt.

§. IV.

Causæ primariæ hujus noxæ in corpus humanum redundantis sunt ipsi medentes, qui incongrua, fugaci, audaci & superstitiosa applicatione, imperita & indiscreta consultatione, inepta & temeraria dehortatione, ægrotum ex morbi præsentis Scylla, in symptomatum Charybdim injiciunt. *Confer. Diss. Magn. Dn. Præsidis de Medicis morborum causa.* Quo major itaque medentum imperitorum copia, eo numerosiores etiam erunt noxam

inferendi causæ. Datur autem innumera cohors juvantium; ex omnibus enim vitæ stationibus, etiam desperatissimi quique, quorum profligatissima est vita, in campos medicinæ insiliunt, &

Fingunt se Medicos, quivis idiota, sacerdos,

Iudæus, pastor, histrio, rasor, anus.

Miles, mercator, cerdo, nutrix & arator,

Rastricole, molitor, pistor, agaso, faber.

Ambubajarum collegia, lamia, sartor,

Sutor, decoctor, pharmacopola, magus &c.

Et hac de causa etiam dantur innumeri & quotidiani errores & noxæ.

§. V.

Veritatem & certitudinem hujus asserti, proh dolor! confirmat quotidiana observatio, quæ de damnis vulgi testatur. De hoc enim pauci ægrotantium Medicum rationalem adire solent, priusquam consultationibus domesticis morbum auferre tentaverint. Et ego non morbum credo, contra quem numerosa hæc cohors nesciat remedium, quod audacissime & interdum sat infeliciter adhibendum suadet.

§. VI.

Ad specialius hocce probandum suffecerit observationes quasdam nunc tradere, quas mihi intra tempus, quo artem Hippocraticam colui, observare licuit, aut quas hinc inde observatas deprehendi, quæ testatam facient evidentem noxam ex remediis horum innocentium sæpe inepta & præcipiti adhibitione provenientem.

§. VII.

Initium faciam a febribus, communissimum generis humani morborum genus, quod quo sæpius corpora affligit, eo sæpius quoque medicationibus domesticis obnoxium fit, & quamvis per se rarius patienti exitiale sit, (exceptis febribus malignis,) tamen ineptis his consultationibus & incongruis curationibus quotidie fere ita turbatur, ut multis mortem, aut saltem rudimenta hujus inferat.

§. VIII.

Comprobatur hoc dictum curâ domesticâ generali omnium febrium acutarum, dum, tanquam ex consuetudine, ineunte affectu sudorifera & calidiora, interdum sat potentia, ægrotanti propinantur, cui simul regimen ad sudorem commendatur, dum hypocaustum æstuat, æger lectis & stragulis obruitur, ut sæpius vix respirare possit. Uni obtruditur cibus, alteri denegatur potus, aut incongruus uti est nimis calidus potus thee, Coffeé substituitur, nunc loco analepticorum dantur potus spirituosi, vina, nunc ad æstum moderandum incongrua refrigerantia. In his turbantur salutare admodum eventus, crises nempe, in aliis curantur infelici successu symptomata. Proveniunt ex hac, incongrua medicatione totius morbi exacerbationes, intolerabiles æstus, inquietudines continuæ, jactationes irrequietæ, anxietates summæ, infarctus & inflammationes viscerum insolitæ, abalienationes & delirationes mentis, virium maxima prostratio, crismus salutarium turbationes harumque in locum irrepit febris lenta vel hæctica, patientem non raro morti tradens.

§. IX.

§. IX.

Testantur hæc duo sequentia exempla, quæ hic observata allegare libet. Primum est juvenis 20. annorum, qui post consuetas hæctenus computationes & prægressam mentis quandam alterationem satis sensibilem, subibat horrorem, ut lectum petere oporteret. Advolabat sapiens Senatulus mulierum & unanimiter vulgare illud ignorantiae asylum (*das Wehethun*) accusabant, hinc more solenni super sellam trahebatur, quo facto prudentior ex medicastrulis commendabat vinum calefactum & aromatizatum (*Glühwein*) copiose ingurgitandum simulque urgebat conatum ad sudorem, quem insuper accelerare debebat hypocaustum calens & accumulatio lectorum. Patiens ad nutum obediens restitutionem prædictam crastinam anxie sperabat, sed frustra, caput enim susurris, tonis & choris replebatur, oculi mire dolebant & miser ante hos muscas volare putabat, mensque abalienari incipiebat; Interea sudor frustraneo conatu urgebatur, medicamentum sudoriferum de novo assumi concludebatur, cum tamen ne maior quidem appareret; accrescebant dolores & confusiones capitis inde mirum in modum, æstus erat intolerabilis, anxietates pectoris summæ, quæ ad tertium usque diem augebantur, in hoc erumpebat hæmorrhagia narium, quæ omnino ægro levamen attulisset, nisi pessime iterum consultum fuisset, criticam hanc profusionem sistere, cum fomes igniarii (*der Zunder aus dem Feuerzeug*) aceto imbutus naribus intruderetur & sic hæmorrhagia sisteretur. Horis 6. post æger de ardore faucium querebatur, quibus inspectis hæ & lingua
valde

valde tumefactæ reperiiebantur & malum jam adeo incrementum sumserat, ut patiens vix deglutire posset. Re sic periculi plena, cura Medico tradebatur, qui circumspectiori methodo ægrum a morbo hoc liberabat.

§. X.

Alterum exemplum constituit femina 28. annorum, sensibilibioris conditionis, quæ dum motus quosdam febriles sentiret, jussu mulierculæ agnatæ, MRam ex spiritu vini & calamo aromatico, non parca in quantitate assumebat per dies duos repetitis vicibus; sudor inde speratus non apparebat, in hujus autem locum prodibant summæ anxietates præcordiales, æstus ardens & continuæ inquietudines, & quod primam medicationem insciis postulare videbatur, erant dolores & puncturæ dorsales, quæ mirum in modum ægram vexabant. Ex consilio mariti totum dorsum butyro insulso inungebatur, unde dolores aliququaliter remittebant, die vero undecimo patiens materiam purulentam ejiciebat, & in febrem lentam, imo hæcticam incidebat, quæ adhuc hodie mortis pabulum ab illa vocatur. Annectere hic libet observationem *Hagendornii*, de mixtura quadam antifebrili vulgo consveta, ex spiritu vini cum cineribus, pipere, zingibere, sale culinari &c. composita, quam in accessione febrium dare mos erat, sed impari sæpe fortuna, quod duobus exemplis confirmat, ubi mixtura hæc lethali cum eventu exhibita fuit vid. ejus *Histor. Med. Phys. Cent. II. Hist. 51.*

§. XI.

Errorem quoque in patria jam notatum non possum præterire, qui sæpissime obvenit, quando a medica-

dicastrulis incongrue his in febribus vinum Hungaricum loco analeptici propinatur, unde supra recensita symptomata & morbi turbationes provenire non semel observavi.

§. XII.

Quos in præcedentibus de febribus acutis simplicioribus notavi errores & inde evenientes noxas, hæ pari modo in febribus acutis exanthematicis observantur, imprimis quoad exhibitionem calidiorum remedium & regimen æstuans, causamque non levem in hunc errorem pono, cur affectus hi sæpius tam finistri sint eventus & qui temperatissime tractari volunt, æstuantibus sudoriferis ita male invertuntur, ut inopinato mortem ægro inferant.

§. XIII.

Hoc fatum experiebatur hujus urbis vegetus incolæ, qui febre hætenus grassante petechiali correptus, antidotum suum domesticum, quod ex camphoræ (quæ alias cum s. q. nitri aliisque diluentibus data, egregium habet usum) larga portione & lap. 69. constabat, per tres dies repetitis vicibus assumebat, die quarto experiebatur immania deliria, quæ morbi periculum annuntiabant, quod etiam die sexto appropinquabat, ubi accedente inflammatione faucium & supervenientibus aphthis æger vix deglutire poterat; septimo die apparebat purpura alba & medicum hunc sui ipsius incongruum morti tradebat.

§. XIV.

Certum quidem est, hacce in febre multum emolumenti ferre alvum laxiorem, tam ratione præservatio-

nis, quam ratione curæ & mitigationis symptomatum, aut ubi pro hoc scopo purgantia fortiora propinantur, præter debilitatem corporis, quam inferunt, maximam quoque turbationem totius morbi pariunt, ut inde lethales non raro eventus proveniant. Quale quid observavi in viro sensibilibioris & vegetioris alias naturæ, qui febre petechiali correptus, assumebat pulverem ex rad. Jalapp. & fol. fenn. largiori in dosi, inde patiebatur plus quam 40. sedes, quæ ipsum adeo enervabant, ut propter summam debilitatem petechiæ retrocederent, ita ut vitam cum morte mutare cogeretur. Simile quid observaverunt *Annal. Vratisl.* 1726. April. Claf. IV. p. 499. in rustico optimæ ætatis viro, qui febre hac grassante & illum invadente a balneatore pilulas acceperat, quibus assumptis secuti sunt enormes vomitus & incompefcibilis diarrhœa, tam diu durans, usque dum e vivis excederet.

§. XV.

In variolarum morbo eadem noxæ ex calidis remediis exhibitis progenitæ annotandæ veniunt. Pecatur enim hic quotidie a vulgo tam quoad regimen, quam quoad ipsam curam. Quoad regimen censenda veniunt conclavia æstuantia, nimia lectorum accumulatio &c. quoad curam vero consueta sudorifera & remedia calidiora, inter quæ unum nominare libet, quod exhibitionis hic loci vulgarioris est. Est hoc stercus ovillum, quod patientibus offertur, vel solum siccatum in pulvere, vel cum spiritu vini mixtum, a quo tandem sudor expectatur. Duabus vicibus inde notavi enormes æstus, anxietates maximas, inquietudines & debilita-

litationes summas, quæ aut pustularum eruptionem impediabant, aut tamen harum maturationem. In aliis quoque observavi majori in copia protrusa fuisse exanthemata, quæ singula morbum periculosiorem, diuturniorem & graviolem reddebant.

§. XVI.

Solennior tamen noxa infertur a vulgo remediis domesticis in curatione symptomatum, quæ non raro variolis superveniunt. Imprimis quotidie fere peccatur in præservandis cicatricibus. Ex oleosis, unguinosis & butyraceis, observavi in puero octo annorum post retrocessionem exanthematum epilepsiam; in alio catarrhum suffocativum, post illinitas in facie pustulas cum butyro insulso, cui addo observationem, quam *Annal. Vratisl. Ann. 1721. Mart. Clas. IV. p. 320.* habent, ubi parentes puero variolis confluentibus laboranti totam superficiem cutis, pustulis nondum maturatis oleo olivarum illiverunt, unde puer catarrho suffocativo mortuus. Nuperrime nova mihi methodus obvenit, ubi satis incongrue vetula quædam tribus infantibus ad præcavendas cicatrices in facie frustulum plumbi frigidi per vices imprimebat exanthematibus, sinistro tamen eventu, uni enim ex infantibus inflammabantur fauces & pustulis obsidebantur copiosissimis, a quibus tamen antea fuerant liberæ; alter subibat asthma humidum, ut catarrhus suffocativus inde timeretur, ultimus patiebatur enormia tormina abdominis, quæ tandem cum levamine diarrhœa foetidissimæ materiæ sequebatur.

§. XVII.

De Febre catarrhali placet in fine acutarum adhuc

noxam quandam notare, quæ ex remediis domesticis provenit. Manifestat se febris hæc primario cum tussi quadam, ob quam vulgo nil familiarius est, quam dulcibus uti. Quantum quidem hîc profint, ego non video, cum magis noceant. Placet hac de re iudicium Magn. Dn. Præsidis ex *diff. de remediis benignorum usu & abusu* allegare, ubi §. 9. inquit: *Ratio, cur dulcia in febribus noceant, in procinctu est, nam in omni febris genere natura corporis occupata est, illud, quod superfluum, quod ipsi inimicum, quod stagnat, quod obstruit aut putrescit, auctiori motu resolvere, amovere & foras eliminare. Jam vero per talismodi dulcia, viscidioris & immobilioris indolis, natura in resolutionis & excretionis desiderato negotio non modo multum impeditur, quin potius novus quasi fomes & materia febrium hac ratione subministratur. Annecto adhuc hac de re querimoniam Henrici ab Heer lib. I. Obs. 5. ubi ait: multos ægrorum divitum interire in febribus propter abusum syruporum & dulcium saccharatorum, utpote, quod nimium febres exasperent.*

§. XVIII.

Digredior nunc ad febres intermittentes, & noxas, quæ mihi innotuere, proferam, quæ ex cura domestica originem trahunt. Multo numerosiores sunt illis, quæ in febribus acutis eveniunt, & credo hanc ob rationem, quia in initio non tantum periculum produnt, aut si diuturniores sint & pertinaciores, ægris malum intolérable fiunt & sic ausibus temerariis sæpe ansam dant, unde vulgare illud: *Wenn nichts hilft, so wollen wir doch unsre Haus-Mittel probiren.* In genere vero peccatur in cura domestica horum remedium duplici modo,

modo, vel febris exacerbatione, unde ex intermittentibus continuæ, vel ex præpostera suppressione, infarctus, obstructions & inflammationes viscerum, scirrhi, hydrops, œdemata pedum, icterus, lentæ & hecticæ febres &c.

§. XIX.

Non possum approbare morem solennem, quo ingruentibus motibus febrilibus & quoque jam repetitis, imprimis brevi ante paroxysmum, remedia calidiora, spirituosâ ordinantur, quibus nil aliud efficitur, quam ut materia morbi in initio ut plurimum ventriculo & intestinis inhærens resolvatur, subtilisetur & sic ad sanguinem feratur, ubi omnino auctiores motus causari debet. Tribus ego vicibus observavi febrem tertianam in continuam mutatam ex immoderato spiritus vini haustu, imprimis ingruente paroxysmo, quod aliis quoque evenit, qui spiritu vini piper, aut cîneres clavellatos, aut calamum aromaticum, admiscere in usu habent. Tale quid observarunt quoque *Annal. Vratisl. Ann. 1721. Mens. August. Clas. IV. p. 189.* ubi febris tertiana, post assumpta novem grana piperis nigri cum spiritu vini, mutata est in febrem continuam ardentem, & in alio eadem cura somnum lethalem post se traxit.

§. XX.

Domesticis remediis annumerare non erubesco corticem exoticum Chinam de China, quia vulgo admodum innotuit, ut toto die in curatione febrium intermittentium adhibeatur. Cortex hic cum judicio & debita circumspectione datus omnino laudem suam meretur his in febribus, uti hoc fusius & sufficienter de-

monstravit Magnif. Dn. Præses in *diss. de recto corticis China usu in febribus*; Imperitè verò, indiscretim, injusto tempore, incongrua dosi ineptoque regimine adhibitus, tristissimos sæpius exerit effectus, quos quotidiana experientia probare potest. Dolendum certe, quod hoc remedium in apotheculis domesticis inter prima inveniatur & tam imperitos & multiplices exhibitores habeat. Binis vicibus noxam annotavi ab exhibitione folius ejus pulveris (vor 6. Pfennige braune China) ubi in femina pedum tumores oedematosos, in juvene vero artuum stupores, causabat.

§. XXI.

Innumeri certe sunt vulgo familiares modi, quibus febres intermittentes curationibus & consiliis suis domesticis sæpissime satis incongruis turbant vel supprimunt, quos vero hic recensere nimis prolixum foret. Mitto lectorem ad *Annal. Vratislav.* ubi Ao. 1726. Decembr. Class. II. p. 608. Ao. 1721. August. Clas. IV. p. 189. Ao. 1724. April. Clas. IV. p. 440. varias absonas, superstitiosas & ineptas curationes febrium intermittentium videre licet.

§. XXII.

Recensitis sic communioribus, quæ obveniunt inter vulgus noxis ex incongrua applicatione remediorum domesticorum in febribus, nunc videam, quid mali ex hac eadem perversa methodo in congestionibus sanguinis & inflammationibus inde propullulet. Non minus enim ac febres hi affectus subjecti sunt medicationibus domesticis, ita ut hujus veritatem quotidiana experientia confirmet,

§. XXIII.

§. XXIII.

Communiter obvenit feminis non rite menstruantibus, ut fere semper querelas ferant de primis viis, nunc flatulentias accusant, nunc cruditates ventriculi, nunc aliud quid, cum tamen causam morbi radicatam magis esse circa ventriculum in vasis sanguineis puto, quæ a congesto sanguine distenta, tensa & compressa, has turbas primis viis inferunt. Sanguine sic circa has partes accumulato, quid inconvenientius dari potest, quam purgans drasticum? quod tamen expertus sum in femina, quæ ingurgitato pulvere ex rad. Jalapp. loco laxationis, enormes patiebatur conatus ad vomitum, paucamque materiam evomebat; concurrebant simul anxius & ardens æstus cum dolore strictorio circa præcordia, virium aderat dejectio evidens extremarumque frigus, quæ testes erant de inflammatione ventriculi. Nec minus res male cedit, si tali in statu vomitorium assumitur, observare mihi licuit inde vomitum cruentum & satis pertinacem, qui miseram vitæ periculo evidenti exponebat. Eandem noxam spondent similes medicationes in viris, qui hæmorrhoidum irregularitate aut plenaria suppressione laborant, & observavi virum æquali periculo expositum fuisse, cum de nausea per dies continua conquestus esset & loco vomitorii fenum tabaci ingurgitasset.

§. XXIV.

Damnum, quod stimulantia hæc acria ventriculo sanguine turgido inferunt, simile creare possunt refrigerantia, inter quæ tribus vicibus eventum finistrum produxit, aqua frigida largiter ingurgitata, unde
inten-

intensior inflammatio ventriculi cum febre & summa prostratione virium originem traxit. Sic vir potui spir. vini addictus tale quid experiebatur, cum spirituosus hic liquor summos ardores præcordiorum causaret, & ad hos moderandos potum aquæ frigidæ superfunderet.

§. XXV.

Erysipelas, licet cautissimam requirat externorum applicationem, quotidie tamen topicis oleosis, unguinosis, refrigerantibus, repellentibus & adstringentibus satis incongrue tractatur. Surditatem, ex retropulso erysipelate per vaporem aceti faciei admissum, ante annum in puero 14. annorum observavi, quæ tamen sponte intra paucos menses, effluxione materiæ foetidæ, ex auribus solvebatur. Catarrhum suffocativum, post unctionem erysipelatis faciei cum butyro sequutum, observavit Cel.D. *Funckerus Conspect. Medic. p.176. Ed. nov.* Quid possit aqua frigida in hoc affectu testari potest *Hagendorn Hist. Med. phys. Cent. I. Hist. 38.*, ubi femina inflammatione faciei laborans, pessimo ausu linteamina aqua frigida imbuta parti affectæ applicaverat, inde dolor quidem sopitus, ast malum interiora petens, delirium tam horrendum causavit, ut mortem inferret. *Idem auctor* gangrænam ex applicatione aquæ frigidæ faciei observavit. Et ego ex hacce eadem methodo periculosam faucium inflammationem ortam fuisse recordor, quæ adeo increvit, ut deglutitionis actum etiam impediret.

§. XXVI.

Ulceræ cacoëthica, gangrænosa, quæ vulgo dicuntur
Todten-

Todten-Brüche huic eadem incongruæ cuiæ non raro originem suam debere, pluribus practicis observationibus demonstrari potest. Relatum mihi a viro tale ulcus gerenti, ex erysipelate femoris retropulso per albumen ovorum alumine mixtum, provenisse. Nec mihi ignota sunt exempla, ubi post applicatum cataplasma ex herbis emollientibus, lacti incoctis, item ex oleo terebinth. applicato, ulcera mali moris, difficillima curatu, præsertim in subjectis impurioribus, prodire. Id quod nuperrime quoque observavi ex applicato plumbo frigido.

§. XXVII.

Ne omnes alias inflammationes & damna ex cura incongrua domestica in iis provenientia sicco pede transeam, annectam errorem communissimum plebis, quæ in inflammatione gingivarum & inde proveniente dolore, sic dicto dentium, temerario consilio applicat sive nivem, sive aquam frigidam, sive etiam acetum parti affectæ & inflammatæ, & inde sæpius oris abscessus, satis ingratos, molestos & dolentes efficit. Nec præterire volo consuetam noxam, quæ inducitur pleuritidi sub inunctione oleosorum aut unguinosorum topicorum, unde malum multo magis augetur, aut in majora mala transmutatur.

§. XXVIII.

Nunc me ad hæmorrhagias accingam, quæ plus, quam optandum est, perversis domesticis consiliis obnoxia sunt & quotidie fere inconsulto adstringentibus, repellentibus, refrigerantibus, imo stypticis tractantur, ut inde nil nisi mala plurima redundant.

Initium
faciam

faciam â hæmorrhagia narium, salutari certe utplurimum sanguinis excretionem, quæ variis modis ab imperitis medicastis sistitur; vel enim commendatur acetum, aut aquæ frigidæ, aut spirit. vini, aut alius adstringentis attractio in nares, vel hæc obstipantur crassiori methodo, vel linteaminibus soluto alumine imbutis, vel quod sæpius evenit telis araneorum. Sistitur utplurimum quidem inde fluxus, sanguis autem huc translatus exitu tamen prohibens, ad alia loca transit & ibi sæpius tragœdias suas ludit. Si ad interiora cerebri ruit, cephalalgias, phrenitidem & apoplexias, si ad aures, susurros aut surditatem, (quod in puero 12. annorum vidi) si ad oculos, dolorificas inflammationes, five cæcitates, si ad fauces inflammationes anginodes, vel dolores dentium, si ad pectus, summas anxietates præcordiales, quin in magis succulentis catarrhum suffocativum causat, quod in puella irregulariter menstruata aliquando annotavi.

§. XXIX.

Non inconfectus vulgo mos est hanc excretionem sanguinis per terrorem sistere, ad quem excitandum varia adhibent subsidia, vel enim improvise superfundunt capiti aquam frigidam, vel nivem, aut glaciem, imo ferrum candens nuchæ applicant. Methodus vero hæc æquales sæpius habet eventus, quos superiori paragrapho enumeravimus, imo interdum periculosiores, diuturniores, perfacile etiam lethales. Cæcitatem ex hæmorrhagia per terrorem obstructa observarunt *annal. Vratisl. an. 1726. April. Cl. IV. p. 503.*

§. XXX.

§. XXX.

Annectere hic placet observationem & cautionem, quam *Magn. Dn. Præses* habuit, ex *diff. de erroribus vulgaribus circa usum topicorum in praxi*, ubi ait: *Vulgus in usu habet, in nimia hæmorrhagia nummum argenteum, aqua frigida madidum, fronti vel toti collo injicere, at vero, si tale quid factum fuerit in initio, non sine periculo apoplexiæ instituitur.* Notabilis quoque observatio *Hagendorn. l. c. Cent. I. Hist. XX. p. 35.* huc quadrat, ubi scriniarius *Görlicensis* inter labores familiarem hæmorrhagiam narium experiens iteratis vicibus redeuntem, hinc tædio molesti hujus fluoris ductus, apprehendit lignosas particulas (*Hobel = Epâne,*) quas naribus intrudit, spe citius certiusque sopiendæ hæmorrhagiæ; quod etiam fit & fluxus sistitur. Sed altero die experitur vertiginosam capitis gyrationem, quam infeliciter insecuta est epilepsia, nulla arte tollenda, usque dum penitus viribus orbatus, diem suam supremam obire cogeretur.

§. XXXI.

Valent hi errores vulgi ex incongruis applicationibus remediorum domesticorum etiam in aliis hæmorrhagiis, de quibus omnibus exempla dare nimis prolixum foret. Sufficiat dixisse: nos hæcticam lethalem in sartore quodam annotasse, ex adstricta & obstipata hæmoptysi, per vaporem ad pulmones admissum ex aceto vini, in quo alumen erat solutum, omnibus aliis remediis omis-
Magn. Dn. Præsidis ex diff. de erroribus vulgar. circa topica, ubi femina hujus loci, dum nimio mensium profluvio laboraret, hoc sibi sistebat injectione *Dcti millefol. cum alu-*
C 2
mine

mine acuati, & inde sibi ulcus cum tabe & hectica febre lethale contrahebat.

§. XXXII.

Adeam nunc affectus, qui cum dolore fiunt; incommoda certe hæc sunt, quæ totum corpus ita excruciare possunt, ut tam hujus, quam animi functiones inde mire turbentur. Rite & ordinarie quidem tractati hi affectus corpori rarissime lethalem noxam inferunt, imprimis si spectes dolores arthriticos, contra vero temerariis ausibus, incongruisque medicationibus tractati, sæpius homini vitam adimunt.

§. XXXIII.

Primo loco ponimus dolores arthriticos & in specie podagricos. Incredibile est, quantis hi damnis obnoxii fiant ab imperitissimis juvantibus. Primarium quod censendum venit, est, quod præcipua fere intentio vulgi sit, quo dolores sopiantur, materia, morbo fomitem præbens, in corpore relicta, & tantum a partibus ignobilioribus ad magis nobiliores protrusa, a qua curatione maximum infertur sanitati corporis damnum. Proveniunt inde periculosissima interdum mala. Si materia morbi protruditur ad caput, facit epilepsiam, uti habet *River. Cent. III. obs. 85.* vel apoplexiam, vid. *Wepferus de apoplexia p. 2.3.* Si fluit ad pectus, oriuntur inde anxie pressiones, respiratio difficilis, tusses feroces, sicæ, & nonnunquam catarrhus suffocativus; si ruit ad ventriculum, fiunt inde singultus, cardialgiæ, inflammationes, si ad intestina, creat dolores colicos immanes, si ad renes, producit calculum, quid quod plures alios faciat sinistros eventus, uti infarctus viscerum, inflamma-
tio-

tiones, & non raro heclicas febres, de quibus plura leg. in *diff. Magn. Dn. Præsidis de Podagra retrocedente in corpus.*

§. XXXIV.

Subsidia, quibus vulgus ad sistendos & demulcendos dolores utitur, innumera fere sunt, hinc tantum mihi notata proferam, quæ sunt: I. Pedum immissio in aquam frigidam, vel nivem, vel in aquam, in qua plumbum ustum solutum, observavi a methodo priori immanes dolores colicos, a posteriori vero tumores pedum aquosos, quibus ulcera mali moris supervenerunt. II. Alumen & acetum linteamentis additum & pedibus applicatum, unde dolores intermittebant, sed die post vomitus repetiti ægrum vexabant cum enormi anxietate præcordiorum, quæ inflammationem ventriculi delegebat. III. Farina fabarum succo citrorum immaturorum incocta & parti affectæ admota, a quo dysuria insignis & tandem mictus cruentus oriebantur. Addam similis farinæ observationem, quam habent *Act. Hassn. Vol. III. obs. 50.* de cataplasmate ex farina triticea aceto incocta, quod post applicationem & inde cessantes dolores, maximas anxietates, febrem, deliria & denique mortem produxit.

§. XXXV.

Notabilem adducit *Hagendorn l. c. Hist. 28. Cent. I. p. 50.* observationem, ubi mercator quidam podagricus per epithema, ex aquis destillatis cum cerussa, camphora &c. confectum & applicatum, dolores sibi leniit, inde visus est loquelam amittere, nec brachium finistrum movere potuit, sequentibus pectore asthmatico & mortis jam

signis non obscuris. Lethalis quoque eventus incongruæ curæ narratur in *Act. N. C. dec. III. an. VII. Obs. 147.* ubi quidam dolores podagricos per potum frigidæ aquæ suppressit, & tunc emetico sumto enormes vomitus per mensem passus est, intercurrente singultu, appetitu abolito, siti aucta, febre continua, urina suppressa & tandem superveniente morte, post quam ventriculus summe inflammatus fuit repertus.

§. XXXVI.

Non inconvetum quoque est vulgo, ad discutiendos tumores podagricos camphora, alias non spernendo, si debite & circumspecte adhibetur, remedio uti, unde plus vice simplici relictos observavi nodos, qui ægro vexas non exiguas sub qualicunque mutatione aëris ferebant. Majorem multo vero creant noxam emplastra, partibus dolentibus applicata, quas tamen hic recensere supersedeo, ne dissertationis terminum transcendere videar, allego tantum super hanc materiam *Annal. Vratislaviens. 1718. Octobr. Clas. IV. p. 1752.*

§. XXXVII.

Pervenio ad errores, qui medicationibus incongruis domesticis in colicis doloribus inducuntur. Duobus vicibus inflammationem observavi intestinorum, quando ad colicas passiones leniendas, quæ ex suppressis hæmorrhoidibus provenerant, remedia dolorem sopientia in usum vocarunt, inter quæ unum erat acetum femini papaveris albi contusi superfusum & assumtum, & alterum larga ingurgitatio potus frigidi. In viro annotavi, qui colicis doloribus ex impuritatibus primarum viarum laborabat, incongrue applicatum un-
gven-

gventum ex oleo lini & theriaca compositum, quod efficiebat, ut dolores adeo augerentur, ut motibus convulsivis per vices afficeretur. Ex decocto papaveris seminis cum lacte, quod infanti propter tormina, quæ a matre tunc purgante proveniebant, propinabatur, observarunt collectores *Vratisl. Annal. 1719. Maj. Clas. IV. p. 604.* post gravem somnum convulsiones, dolores punctorios pectoris & colorem subluridum totius peripheriæ corporis.

§. XXXVIII.

Pauca adhuc notare animus est de morbis serosis, & quomodo & hi remediis domesticis perperam applicatis deteriorentur. Primum aggredior quosdam affectus, qui exanthematibus seroso-lymphaticis stipati sunt, inter quos primus sit scabies. Incredibile est quam incongruis medicationibus hæc subiecta sit, imprimis quod spectat ad remotionem pustularis excretionis, in hac quotidie peccatur unguentis, oleosis, mercurialibus, adstringentibus, refrigerantibus, omissis fere omnibus internis evacuantibus & alterantibus; proveniunt inde pessimæ transmutationes morbi, ut sunt angustia præcordiorum, cardialgia, asthmata, catarrhus suffocativus, tusses, febres intermittentes, inflammationes, tormina colica, febres hæcticæ, cachexia, oedemeta pedum, quin hydrops universalis, deliria, anasarca. Mihi observare contigit post inunctionem butyri sulphurati tumorem totius corporis & in femina asthma humidum molestissimum. Sartoris filius ad scabiem amovendam se lavabat aquâ extinctionis fabrorum, unde immania tormina post siccata humidam scabiem ventris experie-

riebatur, cui tandem febris tertiana superveniebat & ægrum sanitati restituebat. Nullis autem magis nocetur remediis quam mercurialibus, de quibus certe optandum, quod non tam communis essent compositionis ac usus inter vulgum. Testatur hac de re sæpius citatus *Hagendornius l. c. Cent. I. hist. 9. p. 17.* ubi epilepsiæ mentionem facit, quæ post retropulsam scabiem cum mercurialibus orta est, & idem autor *cent. II. hist. 92.* ex eadem causa catarrhum suffocativum progenitum fuisse profert; quibus *Act. N. C. cent. I. obs. 75. & dec. I. an. 8. obs. 77. it. cent. VII. p. 303.* addi possunt.

§. XXXIX.

Postpono scabiei perversæ curationi æqualem excretionum exanthematicarum capitis, quæ vulgo communis est; veniunt hæc pustulares excretiones primario sub nomine achorum & tineæ capitis, de quarum cura *Magn. Dn. Præs. in diss. de errorib. vulg. circa topica* ita sentit: *Quod attinet achores & tineam capitis in infantibus, nil magis solemne est imperito vulgo, quam ut lotionibus cum variis lixivis, decoctis, inunctionibus, tam sulphure & oleo olivarum aliisque unctuosis & linimentis, remove querant hoc malum: nil etiam porro est, quod accuratiori observatione teste majora incommoda post se trahat, quam hæc sanandi ratio, sequuntur enim ex ea epilepsiæ, inflammationes oculorum, supurationes eorum, epiphora, imo quandoque gutta serena, vel graves peripnevmonia, asthmata & ejusmodi generis plura.* Ut specialius per observationes veritas hujus fundatissimi asserti pateat, adducam pauca quædam exempla. Ipse in puero ex tineæ capitis per butyrum majalem, cui creta immiscebatur, retropulsa, notavi sequentem gravio-

viorem inflammationem oculorum. In duobus aliis observavi, quod ex lotionibus repetitis capitis cum aqua sulphurata, in uno post retrocessionem tinea, motus epileptici, in altero vero asthma humidum, originem traxerint. Ab oleo olivarum capiti inuncto provenit in puella achorosa surditas per 7 menses durans. Notatu digna legi potest de achorum repulforum noxa observatio apud *Hagendorn. cent. I. hist. 8. l. c.* quæ ab inunctione olei amygdalarum dulcium amararum initium sumsit. Et nuperrime mihi obvenit, ut causam eruerem suppurationis oculi dextri infantis cujusdam, quæ accusabatur prægressa inspersio pulveris cerussæ in achores, postquam evanuiscent.

§. XL.

Restat sic ut quasdam observationes de morbis serosis simplicioribus tradam, qui sine exanthematibus obveniunt. Familiaris catarrhalis defluxio, coryza nempe, magnum levamen capiti inferens, rarius quidem remedium requirit, cum ordinario fere per se intra paucos dies terminetur; attamen impatientioribus intolerabile malum fit, præsertim cum diuturnioris quandoque sit indolis, hinc auxilia quærunt. Ex subsidiis domesticis vidi contrario eventu acetum naribus attractum fuisse, quod fluxum sistebat, inde autem asthma humidum molestissimum oriebatur. In juvene vero observavi, cum coryza laboraret & defluxionem sisteret per adductum in nares fumum tabaci, sed hac emanente & obstructa, tumor magnus totam faciem occupavit.

§. XLI.

In pectoris morbis, qui cum seroso-lymphatica acri excretionē stipantur, nil communius est obser-

vare, quam vulgi abufum in dulcium, inviscantiumque exhibitione, quem morem & inde proveniente noxam folide detexit *Magn. Dn. Præf. diff. de remediis benignorum abufu & noxa*, §. 9. quæ monita ob prolixitatem vitandam hic nolo reſcribere. In diarhœis curandis etiam atque etiam medicationibus domeſticis damnum inferitur & imprimis ex præcipiti nimis harum cohibitione, ſuccedunt inde dolores colici acutiſſimi, translationes materiæ in alia loca, ad caput, pectus &c. hinc catarrhi ſuffocativi, tuſſes, vertigines oriuntur, quin & ob immoderatam adſtrictionem obſtructiones viſcerum &c. Talem eventum animadverti in fabro ferratio, qui fluxionem ventris ſiſtebat per ingurgitatum acetum, qui poſtea pedes œdematoſos hac ex cura ſibi contraxit. Vulgare hic eſt remedium nucem moſchatam cum vitello ovi incoquere & aſſumere, unde ſæpius diarrhœa ſiſtitur, ſequuntur vero adhuc ſæpius prædicta moleſta & periculofa ſymptomata.

§. XLII.

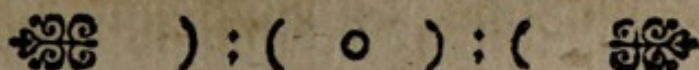
Ultimo loco tradere volo noviter annotatam noxam de incongrua ſuppreſſione ſudoris pedum, excretionis certe momentofæ & ſalutaris. Patiebatur Studioſus quidam continuas has excretiones cum foetore ingratiffimo, quæ magno erant ipſi incommodo. Impatiens igitur huius morbi, conſilium petit a contubernali; hic pediluvia commendat multæ, uti jactabat, experientiæ, ex aqua ſimplici, in qua alumen diſſolutum. Fit hoc & continuatur conſilium per duas ſeptimanas, unde pedetentim ſudores ſupprimuntur & emanent. Succedunt vero vertigines capitis, foetor oris intolerabilis & ſæpius in die tremor artuum gravis, multisque negotiis patientem ineptum faciunt. Conſequentiæ hæ pernicioſæ adhuc uſque durant, nullaque arte hætenus ſudor pedum iterum proliciendus fuit. In viro ex eadem hac inconſulta ſuppreſſione rheumatifmos artuum graviffimos

mos observavi, cum in aceto cretam solvisset & massam hanc pedibus applicasset. Non præterire possum *Magn. Dn. Præsidentem*, qui de hac noxa in *diss. de Transmutatione morborum* p. 31. ita inquit: *periculi plena res est, hanc salubrem excretionem imprudenti consilio sistere. Quo fine calceis limaturam ferri, aurichalci & terras calcareas ustas inspergere solent. Novimus vero exinde vertiginem aut capitis gravitatem, aurium tinnitum, difficilem respirationem, ventris tormina atque vagos artuum dolores subortos, qui nulla arte vel consilio superari poterant. Spectat huc, quod Sim. Pauli in Q. B. ait: Valetudini male consulunt, qui fœtorem pedum retropulsuri calceis myrti folia, limaturam martis &c. imponunt & ibid. p. 215. notabilem habet historiam, ubi quis a suppresso pedum fœtore in gravem cordis palpitationem, postea in nodosam podagram incidit. Quibus merito adjungam sententiam & observationes, quæ habentur in *Annal. Vratisl.* 1722. *Jan.* p. 88. & 1724. *Febr.* p. 203. lectu certe dignissimas.*

§. XLIII.

Sufficiat, has paucas observationes de noxis ex remediis domesticis incongrue adhibitis in morbis quibusdam tradidisse, ne præter opinionem dissertatio mea excrescat. De singulis enim morbis singulos errores tradere, neque mearum est virium, neque meæ intentionis, potius tale quid exercitioribus practicis relinquo; addo tantum in fine adhuc, non exiguam ex hisce observationibus fluere posse ægrotis emolumentum, si in juvantium, eventibus sinistris his deterritorum, manus imposterum non amplius incidant, & si tamen factum sit, magnam lucem hæc accendunt medico in curatione turbati morbi, quid quod hic utilissimas cautelas exinde excerpere possit magno cum fructu usurpandas.

F I N I S.

FRIDERICVS HOFFMANNVS

h. t. PRO-RECTOR

VIRO IUVENI PRAENOBILI ET CLARE DOCTO
DN. CASPARI THEOPHILO LINDNERO

S. D. P.

Rerum salubrium & insalubrium scientiam Medicinam iam pridem recte dixit HEROPHILVS. Siue enim morbus arcendus, siue curandus, neutiquam certe sufficit nosse salutaria tantum, verum etiam ea quæ damnum inferre apta. In præseruatione quidem omnium maxime necessaria cognitio nocentium, quibus tempestiue remotis, præscinditur simul succrescens inde morbus. Curatio autem nunquam etiam ex voto succedit, nisi tam quæ facienda, quam quæ omittenda sint, sciat artifex. Sed latius patet hæc scientia ac vulgo creditur. Omnia enim quibus Medicus utitur auxilia, ita sunt comparata, ut eodem modo salutem, ac damnum, procurare valeant. Ideo Medicina ars est, cuius exercitium, exactam cognitionem, qua conditione quid profit, vel noceat, supponit & perito usu vnicè absoluitur. Si secus fit, Empiria est, non Medicina rationalis. Tu, CANDIDATE DOCTISSIME, artem salutarem hoc modo coluisti solerter, ut quam quæ iuuent, quam quæ noceant, haberes perspecta. Vberius hoc testatum facit thema, quod Tibi selegisti inaugurale de noxa ex inconsulto remediorum domesticorum usu, & quod ipse Tu solus, rationis & experientie suffragio suffultus, scite elaborasti. Neutiquam igitur dubitandum, quin hanc salubrium & insalubrium scientiam, quam tum lenæ, tum apud nos hausisti, feliciter ad usum sis translaturus, ipsiusque actis opera cum auspicato successum tractaturus. Ego ceterum Tibi de nouis honoribus gratulor ex animo ac ut impostero Tibi saluo & incolumi ex voto cedant omnia, precor ac voueo. Vale. Deproperab. Halæ Magdeb. d. xxix. Martii c19 1766 xxix.